

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی

دانشکده علوم سیاسی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

رشته مطالعات منطقه ای

موضوع:

و تأثیر آن بر امنیت اسرائیل درون اجتماعی جامعه‌ی شکاف‌های

ملی

استاد راهنما :

جناب آقای دکتر اصغر افتخاری

استاد مشاور:

جناب آقای دکتر احمد بخشایشی اردستانی

پژوهشگر :

لیلا ساکی

سال تحصیلی:

تابستان ۹۱

تعه‌دنامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد

اینجان‌ب لیلا ساکی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد به شماره دانشجویی ۸۸۱۰۶۸۷۷۱۰۰ در رشته مطالعات منطقه ای که در تاریخ ۹۱/۶/۲۹ از پایان نامه خود تحت عنوان شکاف‌های درون اجتماعی جامعه‌ی اسرائیل و تأثیر آن بر امنیت ملی با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

۱- این پایان نامه حاصل تحقیق رو پژوهش انجام شده توسط اینجان‌ب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه‌های موجود نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست ذکر و درج کرده ام.

۲- این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاهها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳- چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴- چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را بپذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با اینجان‌ب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء:

بسمه تعالی

در تاریخ ۹۱/۶/۲۹

لیلا ساکی دانشجوی کارشناسی ارشد مطالعات منطقه ای از پایان نامه خود دفاع نموده و با نمره به
حروف و با درجه مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

تقدیم به:

عزیزترین سرمایه های زندگی ام که در این چند سال با زحمات فراوان توانسته اند دست رنج من را با شکیبایی خود به ثمر برسانند با تمام وجود از تلاش پدر و مادرم تشکر میکنم.

با تشکر و سپاس از زحمات همه عزیزانی که بنده را در انجام این پژوهش یاری نمودند. مخصوصاً از اساتید ارجمند جناب آقای دکتر افتخاری و جناب آقای دکتر بخشایشی و سایر اساتید دانشکده علوم سیاسی دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران مرکزی تشکر و قدردانی می نمایم.

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات

۲	۱-۱- بیان مسئله‌ی تحقیق.....
۵	۲-۱- هدف‌های تحقیق.....
۵	الف- تقویت شناخت علمی از رژیم صهیونیستی.....
۵	ب- آسیب شناسی رژیم صهیونیستی.....
۶	۳-۱- اهمیت موضوع و اهمیت انتخاب آن.....
۶	۴-۱- سؤالات یا فرضیه تحقیق.....
۷	۵-۱- مدل تحقیق.....
۸	۶-۱- واژه‌های کلیدی.....
۹	۷-۱- روش تحقیق.....
۹	۸-۱- قلمروی تحقیق.....
۱۰	۹-۱- محدودیت و مشکلات تحقیق.....
۱۰	۱۰-۱- سازماندهی پژوهش.....
۱۱	۱۱-۱- پیشینه تحقیق.....

فصل دوم: چهارچوب مفهومی_ نظری

۱۴	مقدمه.....
۱۴	۱-۲- تعریف شکاف اجتماعی.....
۱۵	۲-۱- ۲گونه شناسی شکاف‌های اجتماعی.....
۱۶	الف- شکاف ساختاری.....
۱۶	ب- شکاف‌های خاص.....
۱۷	ج- شکاف‌های ایستاری.....
۱۷	هـ- شکاف موقعیت.....
۱۷	و- شکاف ایدئولوژیکی.....

۱۹	ز-شکاف حداکثری.....
۲۲	۲-۱-۳ بسیج اجتماعی و شکاف اجتماعی.....
۲۲	الف-ارائه ایدئولوژی بسیج.....
۲۲	ب- رهبری.....
۲۲	ج- جنبش اجتماعی.....
۲۳	۲-۱-۴ سطوح شکاف‌ها.....
۲۳	الف-سطح اجتماعی.....
۲۳	ب-سطح آگاهی (نگرشی).....
۲۴	ج-سطح سیاسی.....
۲۴	۲-۲- امنیت اسرائیل از دیدگاه نظری.....
۲۴	الف- مفهوم امنیت در تطور تاریخی.....
۲۵	ب- رویکرد جامعه شناختی به مقوله‌ی امنیت.....
۲۷	ج- مبانی نظری بحث امنیت ملی در اسرائیل.....
۲۸	د- تکوین تاریخی مباحث امنیتی در اسرائیل.....
۲۸	هـ- تأثیر اصول صهیونیسم در امنیت ملی اسرائیل.....

فصل سوم: شکاف‌های جامعه اسرائیل

۳۱	مقدمه.....
۳۲	۳-۱- خاستگاه شکل‌گیری شکاف‌های اجتماعی در اسرائیل.....
۳۲	الف- ظهور صهیونیسم.....
۳۵	ب- مهاجرت یهودیان به فلسطین.....
۳۸	ج- مهاجرت یهودیان از فلسطین.....
۳۹	۳-۲- شکاف جامعه اسرائیل.....
۳۹	۳-۲-۱- شکاف اجتماعی.....
۳۹	الف- شکاف میان اعراب و یهودیان.....
۴۱	۳-۲-۱- تبعیض‌های مستقیم.....
۴۱	۱- بیانیه تشکیل دولت اسرائیل.....

- ۴۱-۲- قانون بازگشت.....
- ۴۲-۳- قانون کسب تابعیت.....
- ۴۲-۳-۲-۱- تبعیض غیرمستقیم.....
- ۴۳-۱- قانون خدمت پرچم ۱۹۸۶ اسرائیل.....
- ۴۵-ب- شکاف سفاردی - اشکنازی.....
- ۴۹-۳-۲-۲- شکاف سیاسی.....
- ۴۹-الف- احزاب سیاسی و امتیازات ویژه.....
- ۵۰-ب- شکاف میان احزاب مذهبی.....
- ۵۱-پ- شکاف‌های سیاسی (چپ و راست).....
- ۵۴-ت- تأثیر نظام انتخاباتی بر ناسازواری سیاسی اسرائیل.....
- ۵۵-ج- ضعف‌های نظام انتخاباتی اسرائیل.....
- ۵۶-۳-۲-۳- شکاف مذهبی.....
- ۵۶-الف- نقش مذهب در دولت اسرائیل.....
- ۵۷-۱- دولت به عنوان تشکیلاتی یهودی.....
- ۵۸-۲- صهیونیسم سیاسی.....
- ۵۸-۳- صهیونیسم مذهبی.....
- ۵۹-۴- یهودی کیست؟.....
- ۵۹-۵- هویت حکومت.....
- ۶۰-ب- شقاق‌های تفکراتی گروه‌های درون جامعه اسرائیل.....
- ۶۲-ج- تقسیم بندی جامعه از نظر دینی.....
- ۶۲-۱- سکولارها.....
- ۶۳-۲- گروه‌های غیرمذهبی.....
- ۶۳-۳- گروه‌های ملی (ملیون).....
- ۶۳-۵- سنت گراها.....
- ۶۴-۶- گروه‌های دینی جایگزین.....

فصل چهارم: تأثیرات امنیتی شکاف‌های جامعه اسرائیل

مقدمه.....	۶۶
۴-۱-۱ تأثیر امنیتی شکاف اجتماعی.....	۶۶
۴-۱-۱-۱ مساله هويت در رژیم صهیونیستی.....	۶۶
الف) تحلیل منابع هویتی در رژیم صهیونیستی.....	۶۷
ب) سیاست‌های رژیم صهیونیستی برای انسجام هویتی.....	۶۹
۴-۱-۲ تأثیر شکاف اشکنازی - سفاردی بر امنیت ملی.....	۷۱
۴-۱-۳ تأثیر شکاف اعراب - یهودیان بر امنیت ملی اسرائیل.....	۷۱
۴-۲-۲ تأثیر شکاف سیاسی بر امنیت ملی اسرائیل.....	۷۵
۴-۳-۳ تأثیر شکاف مذهبی بر امنیت ملی اسرائیل.....	۷۷
نتیجه گیری.....	۷۹
پیوستها و ضمائم.....	۸۶
۱-۱-۱ شکاف اقتصادی.....	۸۷
۱-۲-۱ اقتصاد سیاسی رژیم اسرائیل.....	۸۷
۱-۳-۱ ساختار و الگوواره‌های اقتصاد صهیونیستی.....	۸۷
۱-۴-۱ نقاط عطف سه گانه و روندهای کلان اقتصاد صهیونیستی.....	۸۸
الف) دوره اقتصادی اول (۱۹۴۸ تا ۱۹۷۲).....	۸۸
ب) دوره اقتصادی دوم (۱۹۷۳ تا ۱۹۸۵).....	۸۹
ج) دوره اقتصادی سوم (۱۹۸۵ تاکنون).....	۸۹
فهرست منابع و مآخذ.....	۹۵

فصل اول:

کلیات

۱-۱) بیان مسئله‌ی تحقیق

اسرائیل به عنوان یک جامعه‌ی چند فرهنگی محسوب می‌شود که از سال ۱۸۸۳ مهاجرت یهودیان به سرزمین فلسطین آغاز شد جمعیت یهودی اسرائیل از رهگذر فرآیند مهاجرت شکل گرفته و نکته‌ی مهم این است که این مهاجرت‌ها از مراکز واحدی صورت نگرفته است بلکه از اکثر کشورهای جهان، یهودیانی به فلسطین آمدند که هرکدام دارای خصایص فرهنگی، آداب و رسوم ویژه‌ی خودشان می‌باشند. جدا از شکاف‌های ملیتی باید به اختلاف نژادی میان آنان نیز اشاره کرد که برجسته‌ترین منبع اختلاف درهویت اسرائیل به تبار قومی ساکنان یهودی اسرائیل مربوط می‌شود. یهودیان احتمالاً خودشان را متعلق به یکی از دو گروه اشکنازیم - یعنی آنانی که تبار اروپایی دارند - یا سفاردیم - که عمدتاً از ریشه‌ی اسپانیایی «شرقی» به شمار می‌روند - می‌دانند.

دیگر یهودیان غیر اروپایی از خاورمیانه و شمال آفریقا میزراهیم نامیده می‌شوند. اختلاف قومی اشکنازی - میزراهیم متن بزرگتری برای چندین تقسیم بندی دیگر در جامعه‌ی اسرائیل می‌باشد که جایگاه اقتصادی و طبقاتی و وابستگی سیاسی می‌باشد همچنین تفاوت‌های عقیدتی بین این دو گروه قومی وجود دارد که سابقه‌ی آن به روزهای اولیه شکل‌گیری شهرک‌های متعلق به صهیونیست‌ها اروپایی فلسطین باز می‌گردد. میزراهیم در داخل خود جنبش عقیدتی مختلف ندارد. از طرف دیگر اشکنازیم به دو دسته ارتدکس و گروه پرشمارتر غیر ارتدکس تقسیم می‌شود که دومی خود به جنبش‌های محافظه‌کار و اصلاح طلب تقسیم می‌شود اختلاف اجتماعی - اقتصادی بین اشکنازیم و میزراهیم بسیار فاحش است.

مهاجرت بیشتر میزراهیم از دهه‌ی ۱۹۵۰ شروع شد که تا آن زمان اشکنازیم کنترل خود را بر نهادهای حکومت و اقتصاد از جمله دستگاه‌های اداری و نیروهای دفاعی اسرائیل تحکیم کرده بود. آنان از نظر گرایش ایدئولوژیک سوسیال دموکرات هستند، اما زمانی که میزراهیم قواعد بازی سیاسی اسرائیل را یاد گرفته بودند و رأی‌های خود را در مخالفت با حزب کارگر و به نفع جناح راست به صندوق ریختند؛ به این ترتیب، استیلای لیکود از ۱۹۷۷ پا به منصفی ظهور گذاشت و امروزه اختلاف قومی «احساس دیگری» بودن چندان تغییر نکرده و در سال‌های اخیر با پیدایش موقعیت چشمگیر حزب شاس که در تسلط میزراهیم می‌باشد، را شاهد هستیم.

یکی دیگر از دلایل استمرار شکاف‌های اسرائیل از زمان تأسیس آن، نوع نظام انتخاباتی این کشور بود که

مشوق احزاب کوچکتر و تضعیف کننده احزاب بزرگتر است. با وجود آنکه احزاب متعدد در اسرائیل بازتاب دهنده‌ی شکاف‌های اجتماعی، اقتصادی و ایدئولوژیک آن است، نظام انتخاباتی نیز به نوبه‌ی خود این شکاف‌ها را تقویت کرده است. به طور کلی اختلافات در زمینه‌ی سیاسی، قومی، مذهبی با تأثیر منفی بر روی هویت ملی، باعث تضعیف امنیت ملی اسرائیل می‌باشد.

رژیم صهیونیستی به شصت و سومین سال حیات خود رسیده است ولی نارسایی‌های داخلی برای اسرائیلی‌ها به همان اندازه ترس‌های اولیه آن‌ها از همسایگان عرب خود، دردسر آفرین و اختلاف برانگیزند. اسرائیلی‌ها اگرچه از توازن انرژی و منابع کافی برای تشخیص مسائل داخلی برخوردارند، اما در نحوه‌ی حل آنها به شدت درگیر بحث‌های پیچیده و طولانی هستند.

طی دو دهه‌ی آینده اسرائیل احتمالاً در مسائل داخلی و خارجی مهم خود، کار آمدتر از نیم قرن اول حیات خود نخواهد بود. شکاف‌های اجتماعی در جامعه اسرائیل عمیق و ژرف است. شکاف بین چپ و راست بر سر چگونگی برخورد با اعراب، به لحاظ سیاسی اسرائیل را دچار تنش می‌سازد. شکاف بین اشکنازی و سفاردیم عمیق است اگر چه شکاف عظیم بین ارتدکس و سکولارها عمیق‌تر به نظر می‌رسد.

یهودیان اسرائیل و اعراب اسرائیلی به طور روز افزونی از یکدیگر دور می‌شوند، به ویژه با طرح مسأله تشکیل دولت-ملت فلسطینی و موج کنونی مبارزه‌ی اسرائیل - فلسطین این شکاف گسترده‌تر می‌شود. هر دوی این وقایع موجب برانگیخته شدن پرسش‌هایی در مورد وفاداری اعراب اسرائیل به دولت این کشور می‌شوند، که سابقاً خفته بودند.

سرانجام این که سامانه انتخاباتی باز نگریسته شده‌ی اسرائیل شکاف بین نخست وزیر و پارلمان را تشدید می‌کند رویه اخذ آرایه‌ی جداگانه برای هر کدام از این نمادها، موجب پدید آمدن خطوط موازی مشروعیت سیاسی برای آن‌ها می‌باشد. از آنجا که پارلمان نیز فعلاً دچار چند دستگی بوده و در بستر فرهنگ سیاسی بسیار اختلاف بر انگیزی عمل می‌کند، نخست وزیر قادر به رهبری یا انجام ابتکار عمل (مگر در مورد مسائل بنیادین) نخواهد بود.

سقوط دو نخست وزیر پیشین اسرائیل (بنیامین نتانیاهودر ۱۹۹۱، یهود باراک در ۲۰۰۱) به این دلیل بود که هر دو با فلسطینیان به توافقاتی دستیافتند که پارلمان اسرائیل شدیداً با آن مخالف بود. از این

رو دولت‌های ائتلافی شکننده را در سرایشی سقوط قرار داد. پنج نخست وزیر، کمتر از پنج سال (نوامبر ۱۹۹۵ تا فوریه ۲۰۰۶) بر سرکار بودند و این نشان می‌دهد که ثبات حکومت بدون تغییر سامانه انتخاباتی دست یافتنی نیست.

از این گذشته صهیونیست‌ها تنها در صورتی در صدد مسائل حاد داخلی و شکاف اجتماعی بنیادین خود بر خواهند آمد که شیوه‌ی زندگی‌شان مورد تهدید فوری قرار گیرد. یک رهبر صهیونیستی عاقل بر حل مسائلی تأکید خواهد کرد که اکثر بخش‌های جامعه را سودمند سازد. از جمله این مسائل می‌توان به کاهش بیکاری، بهبود سامانه‌ی ترابری، حفاظت از محیط زیست و تضمین تأمین آب اشاره کرد.

در عین حال اسرائیلی‌ها در جستجوی نوعی حس تعلق هستند که فراتر از هویت در قالب سیاست‌های حزبی یا نژادی، آن‌ها دغدغه‌ی تعریف چیستی فرهنگ ملی را دارند که سرشتی اسرائیلی دارد. اما مبتنی بر متون مقدس تورات بوده، در عین حال خصلتی ایدئولوژیک نداشته باشد.

فرآیند تعریف این هویت به آسانی و به سرعت دست یافتنی نخواهد بود. اسرائیلی‌ها در یافته اند که خودشان آن گونه که هستند و یا آن گونه که می‌خواهند باشند، تعریف کنند اسرائیل، همچون زمان پیدایش‌اش در مبارزه‌ای پیوسته برای گنجاندن مهاجران گوناگون در قالب موزاییک قومی همگنی درگیر خواهد بود.

تعریفی که اسرائیلی‌ها برای خودشان برمی‌گزینند، همگن و نه ایستا خواهد بود. آنان خود را مردمانی رها شده احساس می‌کنند که در قدرتمندترین کشور خاورمیانه زندگی می‌کنند، اما مردمانی وابسته به منشأ جغرافیایی خود در گذشته‌ی آوارگی قوم یهود باقی خواهند ماند که هنوز با نقشی که یهودیان در یک دولت یهودی بازی می‌کنند، کنار نیامده‌اند اسرائیلی‌ها علی‌رغم فرآیند مذاکره با فلسطینی‌ها از نگرانی امنیتی رنج می‌برند که به‌ناگزیر تأثیر آشکار خود را بر خصایل ملی آنان باقی می‌گذارد.

این نگرانی‌ها به سادگی از میان نمی‌رود، زیرا قرارداد صلح بین دولت اسرائیل و همسایگان سوری، لبنانی یا فلسطینی آن به امضاء می‌رسد نه میان خود به علاوه نورمایی انتفاضه فلسطینیان ترس و وحشت اسرائیلی‌ها نسبت به همسایگان خود را تشدید خواهد کرد. این بی‌اعتمادی حتی اگر همین قرار داد صلح به امضاء برسد، تداوم خواهد یافت. (پیانوریس، ۱۳۸۸، ۱۹۳-۱۶۸)

از آنجا که میان شکاف‌های اجتماعی و سیاست و حکومت نوعی ارتباط وجود دارد و با تحلیل و بررسی شکاف‌های اجتماعی کشورها، می‌توان تحولات سیاسی و اجتماعی آنها را تبیین و پیش‌بینی کرد، الگوی شکاف‌های اجتماعی می‌تواند الگوی مناسبی برای توضیح تحولات سیاسی و اجتماعی اسرائیل در مقطع مورد مطالعه و نیز در تبیین ماهیت اجتماعی، دولت و صورت بندی نیروهای سیاسی و طیف ایدئولوژی و گستره‌ی آن و میزان انبساط و انقباض آن باشد.

۲-۱- هدف‌های تحقیق

پژوهش حاضر دو دسته از اهداف را به شرح زیر دنبال می‌نماید:

الف- تقویت شناخت علمی از رژیم صهیونیستی

از ابتدای تأسیس اسرائیل، ایرانیان تصور دقیق و علمی از این رژیم نداشته‌اند. پس از پیروزی انقلاب اسلامی ایران، با آنکه اسرائیل به عنوان دشمن طراز اول ایران معرفی شد و حجم عظیم نوشته‌های مطبوعات و پژوهش‌های دولتی به آن اختصاص یافت اما کوششی فراگیر-چنانچه لازم است- برای شناخت علمی ساختار داخلی اسرائیل صورت نگرفت. البته نباید ناگفته گذاشت که در سال‌های اخیر انتشار مجلات تخصصی در باره‌ی مسائل خاورمیانه در ایران متداول شده است که از آن جمله می‌توان به مجله‌ی مطالعات منطقه‌ای: اسرائیل شناسی-آمریکا شناسی اشاره کرد. با این همه، به دلیل فضای سیاسی-فرهنگی حاکم بر کشور برای این نوع نشریات نیز حوزه‌های ممنوعه وجود دارد که باعث ایجاد چهره‌ی رمز آلود از اسرائیل و عدم شناخت دقیق نسبت به عرصه‌های داخلی این کشور نظیر ساختار اجتماعی، مذهبی و سیاسی آن گردیده است به طوری که بعضی از اسرائیل به عنوان حکومت دینی یا دموکراسی دینی یاد می‌کنند. در مجموع در این پایان‌نامه برای رفع این نقیصه در حد توان تلاش می‌شود.

ب- آسیب شناسی رژیم صهیونیستی

در جوامعی که دارای شکاف‌های اجتماعی متعدد هستند و هنوز از وفاق و انسجام اجتماعی برخوردار نیستند، طبعاً هویت ملی یکپارچه‌ای شکل نگرفته است و از منظر جامعه‌شناسی امنیت، جامعه امن تلقی نمی‌گردند. جامعه جهت حفظ خود از چنین تهدیدی باید از تبدیل چنین

شکاف‌هایی به بحران و در نتیجه تهدید امنیت در سطح ملی کلان ممانعت به عمل آورد. از این رویکرد، عدم فائق شدن رژیم صهیونیستی بر شکاف‌های اجتماعی درونی خود و وجود شکاف‌های اجتماعی زنده و فعال در درون این جامعه باعث شده امنیت اجتماعی در سطح خرد و امنیت ملی آن در سطح کلان در معرض تهدید قرار داشته باشد. این امر به طور عمده متأثر از وضعیت منحصر به فرد مهاجرتی بودن این جامعه و تشکیل ملتی مصنوع است.

۱-۳- اهمیت موضوع و اهمیت انتخاب آن

بی تردید سیاست‌ها و عملکرد اسرائیل در خاورمیانه در شش دهه گذشته، پیامدهای زیادی به همراه داشته است و در آینده نیز این رژیم با توجه به حمایت‌های گسترده کشورهای غربی به ویژه آمریکا در تحولات این منطقه نقش خواهد داشت.

در این راستا نکته مهم این است که دولت اسرائیل از همه‌ی امکانات و ابزارهای خود علیه جمهوری اسلامی ایران بهره می برد. به همین جهت شناخت این رژیم، آگاهی از سیاست‌ها و راهبردهای آن بسیار ضروری می‌باشد. در این پژوهش سعی می‌شود تا نگاهی دیگر از اسرائیل به مخاطب ارائه شود. در امتداد این نگاه می‌توان پایه‌های لرزان صهیونیسم را در داخل اسرائیل مشاهده نمود. با توجه به تغییرات داخلی در اسرائیل و در سطح منطقه خاورمیانه، نیاز به باز بینی و واکاوی این تحولات در رژیم اسرائیل ضروری به نظر می‌رسد.

پژوهش حاضر تلاش نموده است با دیدی کارشناسانه عمیق، تحولات داخلی جامعه اسرائیل را مورد توجه قرار دهد. تغییرات و چالش‌های پیش روی دولت اسرائیل در عرصه‌های اجتماعی و سیاسی و مذهبی در این رساله مورد توجه واقع شده است.

۱-۴- سؤالات یا فرضیه تحقیق

سؤال اصلی:

شکاف‌های درون اجتماعی جامعه‌ی اسرائیل کدامند و آثار آن‌ها بر امنیت ملی اسرائیل چیست؟

سؤالات فرعی:

- ۱- شکاف قومی چه تأثیری بر امنیت ملی اسرائیل دارد؟
- ۲- شکاف مذهبی چه تأثیری بر امنیت ملی اسرائیل دارد؟
- ۳- شکاف سیاسی چه تأثیری بر امنیت ملی اسرائیل دارد؟

فرضیه:

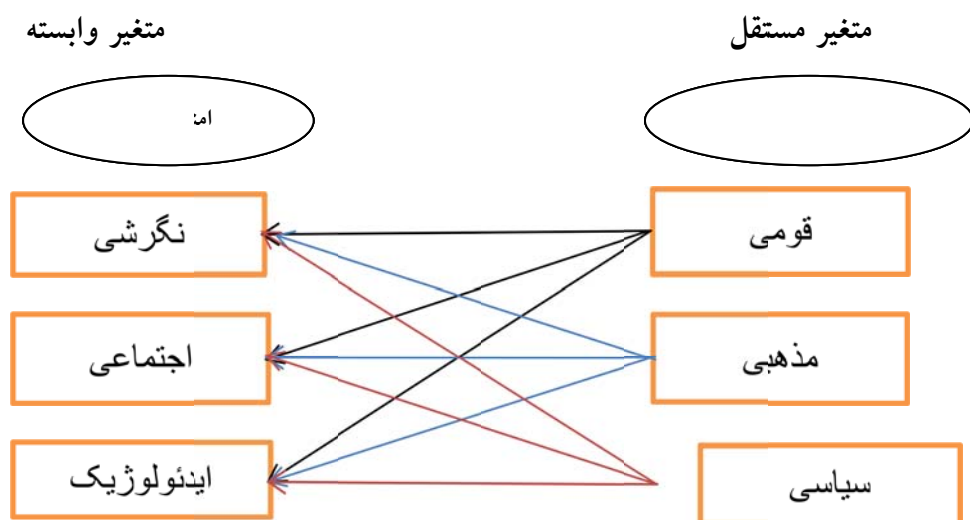
شکاف‌های جامعه اسرائیل به سه دسته‌ی قومی، مذهبی و سیاسی تقسیم می‌شود که با تأثیرگذاری منفی بر روی هویت ملی، باعث تضعیف امنیت ملی اسرائیل می‌گردد.

متغیر مستقل: شکاف‌های درون اجتماعی اسرائیل

متغیر وابسته: شکاف سیاسی، شکاف قومی، شکاف مذهبی

۱-۵- مدل تحقیق

شکاف‌های درون اجتماعی به شکاف‌های قومی، مذهبی و سیاسی تقسیم می‌شود. براساس دو متغیر این پژوهش تأثیرات هر کدام از این شکاف‌ها بر متغیر وابسته آن که امنیت ملی می‌باشد، بررسی می‌شود.

۱-۶- واژه‌های کلیدی

امنیت ملی^۱:

شامل تعقیب روانی و مادی ایمنی است و اصولاً جز مسئولیت‌های حکومت ملی است تا از تهدیدات مستقیم ناشی از خارج، نسبت به بقای رژیم‌ها، نظام شهروندی و شیوه‌ی زندگی شهروندان خود ممانعت به عمل آورد. (ماندل، ۱۳۷۷، ۵۲) ناگفته نماند امنیت ملی به دلیل چندوجهی بودن، تعریف واحدی ندارد و از نظر اندیشمندان مختلف متفاوت تعریف گردیده است.

اسرائیل^۲:

فلسطین اشغالی (اسرائیل ۱۹۴۸) سرزمین کوچک و باریکی است که در سواحل جنوب شرقی دریای مدیترانه واقع شده است. اسرائیل از شمال به لبنان، از شمال شرق به سوریه و از شرق به کرانه غربی اردن محدود می‌شود. از سمت جنوب به نوار غزه می‌رسد و از طریق صحرای نقب با مصر هم‌مرز است. عربستان سعودی در فاصله چند کیلومتری از بندر ایلات، جنوبی‌ترین نقطه‌ی اسرائیل واقع شده است. (دهقانی، ۱۳۸۸، ۱۷)

هویت ملی^۳:

عبارت است از مجموعه‌ای از شاخصه‌ها و ارزش‌هایی که بر کیستی و احساس تعلق یک جمع (ملت) به یکدیگر دلالت می‌کند و شناسایی خود (ملی) را از یکدیگری موجب می‌شود. (هیلر، ۱۳۷۹، ۵۴)

شکاف اجتماعی^۴:

شکاف‌های اجتماعی به معیارها و مرزهایی دلالت دارند که گروه‌های اجتماعی را از یکدیگر جدا می‌سازد و یا در تقابل با یکدیگر قرار می‌دهند. به عبارت دیگر شکاف‌های اجتماعی، بیانگر خطوط تمایز و تعارض است که بر سر هنجارها و ایستارهای اجتماعی، سویه‌ها و کارکردهای اجتماعی - فرهنگی گروه‌های مختلف، فعال و یا مؤثر در بافت اجتماعی وجود دارد و گاه وبیگاه این گروه‌ها را به اشکال و علل مختلف رویاروی هم قرار می‌دهد. (موسوی، ۱۳۸۴، ۱۰۱)

قومیت^۵:

---

^۱National security

^۲ISRAEL

^۳Natinal identity

^۴Social cleavesges

^۵Etnicity

این اصطلاح به خود آگاهی سیاسی گروه‌های مختلف زبانی، مذهبی و نژادی در یک سرزمین نسبت به هویت خود و نیز تفاوت قائل شدن میان خود و سایر گروه‌های ساکن در همان منطقه اشاره دارد. (احمدی، ۱۳۷۸، ۱)

۱-۷- روش تحقیق

روش تحقیق در این رساله براساس روش تحلیلی - توصیفی می‌باشد.

۱-۸- قلمروی تحقیق

قلمروی موضوع از حیث زمانی از سال ۱۹۴۸ تا ۲۰۱۱ را شامل می‌شود این تحقیق محدود به جامعه اسرائیل می‌باشد که به بررسی شرایط و اوضاع اجتماعی، سیاسی و مذهبی این کشور بسنده می‌کند. که تأثیرات این مؤلفه‌های اجتماعی را بر روی امنیت ملی اسرائیل بررسی می‌کند. البته شاید بتوان اذعان نمود که قابل تعمیم بر جوامع چندفرهنگی مانند اسرائیل نیز باشد. دستیابی قدرت‌های منطقه‌ای به سلاح‌های جمعی یا تولید این گونه سلاح‌ها (شیمیایی، بیولوژیک و هسته‌ای) و سامانه‌های پرتاب [موشک] احتمالاً نخستین تهدید عمده علیه امنیت اسرائیل خواهد بود. اگر درگیری‌های سیاسی و اقتصادی که ممکن است در کشورهای عرب و در میان فلسطینی‌ها باعث ناآرامی شود و تأثیر جانبی روی اقتصاد اسرائیل بگذارد، اما حیات آن را به مخاطره نخواهد افکند. سیاست خارجی مورد تأیید دو حزب رژیم صهیونیستی عمدتاً معطوف به ایجاد روابط با کشورهای مجاور، حفظ و گسترش آن و در عین حال تلاش برای برقراری رابطه گسترده با کشورهای عرب و

مسلمان غیر همسایه خواهد بود. به نظر می‌رسد اسرائیل در دهه‌های اخیر به لحاظ نظامی و اقتصادی در خاورمیانه یک قدرت غیر نفی باقی خواهد ماند. اگر چه همسایگان اسرائیل - سوریه، اردن، مصر، عربستان سعودی با تغییراتی در رهبری ملی خود روبه‌رو خواهند شد لیکن هیچ یک از این تحولات جداگانه یا در مجموع رفاه اسرائیل را تهدید نخواهد کرد. اسرائیل کشوری است که تحت بازار لیبرال و نئو-لیبرال اوضاع اقتصادی مناسبی داشته و شاهد رشد اقتصادی ۴-۶ درصد و نرخ بیکاری ۶

درصد است. علاوه بر آن سالی ۲-۳ میلیارد دلار کمک‌های مالی و نظامی که از امریکا و سالی چند میلیارد دلار متفرقه از کشورهای دیگری مانند آلمان - به بهانه خسارات جنگ جهانی دوم- یا از یهودیان مقیم امریکا می‌گیرد. و از طرف دیگر عضویت اسرائیل در **oeced** یک مهر تاییدی بر اقتصاد اسرائیل نسبت به سایر کشور های منطقه خاورمیانه محسوب می شود و نهایتاً آنکه نویسنده مسلط به مسائل اقتصادی نبوده و بنابه دلایل فوق مبحث تاثیر گذاری امنیتی بر اقتصاد اسرائیل مورد بررسی قرار نگرفته است.

۹-۱- محدودیت و مشکلات تحقیق

متأسفانه تحقیق در زمینه اسرائیل در منابع فارسی توأم با مشکلات عدیده‌ای است که از آن جمله می‌توان به کمبود منابع اولیه و لازم اشاره کرد.

پژوهش در زمینه مطالعات جامعه‌ی سیاسی این "رژیم مصنوع" همواره با چالش‌هایی مواجه بوده، که ایجاد همین چالش‌ها ابهام زایی در شناخت این رژیم جعلی نموده است تا جایی که برخی‌ها این رژیم را ایدئولوژیک فرض می‌نمایند. به موجب ممانعت ورزیدن در تحقیق صحیح در رابطه با اسرائیل آنچه که عاید ما گردیده، طرز تفکرات متفاوت نسبت به اسرائیل بوده، که همانا ما را با مشکلاتی از جمله عدم شناخت بدون تعصب مواجه کرده است.

۱۰-۱- سازماندهی پژوهش

پژوهش حاضر از چهار فصل با عناوین کلیات، چهارچوب مفهومی-نظری، شکاف‌های اجتماعی و تأثیر امنیتی شکاف‌های اجتماعی بر امنیت ملی اسرائیل تشکیل شده است. این رساله ضمن بیان ادوار متفاوت شکاف اجتماعی، بر آن است تا شکاف‌های موجود در جامعه‌ی اسرائیل را به عنوان یکی از عوامل تضعیف انسجام اجتماعی و هویت ملی مطالعه کرده و تأثیر آنها را بر امنیت ملی اسرائیل بسنجد.

بدین سان پرسش این پایان‌نامه آن است که: شکاف‌ها در جامعه اسرائیل کدامند و چه تأثیری بر

امنیت ملی اسرائیل دارند؟ از این حیث فرضیه پایان‌نامه آن است که: شکاف‌ها جامعه اسرائیل در سه حوزه شکاف قومی، شکاف دینی و شکاف سیاسی قابل دسته‌بندی است و مجموعه این شکاف‌ها از طریق تضعیف هویت ملی، تهدیدی اساسی برای امنیت ملی اسرائیل محسوب می‌شود. برای آزمون فرضیه و یافتن پاسخ احتمالی به پرسش مذکور، ابتدا از منظر تئوریک به شکاف‌های اجتماعی و امنیت ملی خواهیم پرداخت که مطابق دیدگاه کرایس، شکاف‌ها در جامعه اسرائیل، شکاف‌های حداکثری هستند. به این معنی که شکاف‌ها در جامعه اسرائیل در سه سطح ۱. ساخت آگاهی (نگرشی) ۲. ساخت سیاسی ۳. ساخت اجتماعی قابل شناسایی می‌باشد.

آن‌گاه نگاهی تاریخی، به ریشه‌های شکل‌گیری دولت صهیونیستی، ادوار مهاجرت‌ها، شکاف‌های موجود در جامعه اسرائیل در ابعاد سیاسی که شامل ناسازواری نظام انتخاباتی، شکاف قومی که بیانگر اختلافات میان اعراب و یهودیان با مؤلفه‌های قوانین بازگشت، کسب تابعیت و خدمت زیر پرچم است و شکاف اشکنازی سفارديم به عنوان شکاف قومی مورد کنکاش واقع شده است. شکاف مذهبی که بیانگر اختلافات میان ارتدکس‌ها و سکولارها است مورد بررسی قرار گرفته شده است. در فصل پایانی در ابتدا به بیان تحلیل منابع هویت در رژیم صهیونیستی، سیاست‌های رژیم صهیونیستی بر انسجام هویتی و تأثیر شکاف‌های سیاسی، قومی، مذهبی بر امنیت ملی اسرائیل پرداخته شده و در نهایت نتیجه‌گیری خواهیم کرد.

۱۱-۱- پیشینه تحقیق

در مورد پیشینه مطالعاتی اسرائیل باید گفت هیچ اثر قابل‌اتکایی که به تأثیرگذاری شکاف‌های اجتماعی بر امنیت ملی اسرائیل پرداخته باشد وجود ندارد. اما در حیطه‌ی شکاف‌ها می‌توان به معرفی برخی از آثار پرداخت. از جمله:

۱. مقاله تأثیر شکاف‌ها بر امنیت ملی اسرائیل نوشته محمدعلی خوش‌طینت، بدون ارائه بنیادهای نظری به صورت گذرا به بیان یکسری اطلاعات راجب به شکاف اشکنازی و سفاری و شکاف مذهبی که عمدتاً برداشت از کتاب دین داران و سکولارها می‌باشد، پرداخته و در نتیجه‌گیری تأثیر امنیتی شکاف‌ها را بررسی نکرده است